

Oponentský posudek

na disertační práci Mgr. Pavly Boučkové „Ochrana před diskriminací v oblasti hospodářských a sociálních práv“

Předložená disertační práce v rozsahu cca 120 stran se věnuje problematice trvale aktuální, ale také nesmírně složité, a to nejen z hlediska právního, ale také z hlediska sociologického, filozoficko-právního a obecně hodnotového, v neposlední řadě pak samozřejmě i ekonomického. Z toho plyne i nesmírná citlivost a komplikovanost uplatňovaných přístupů a koncepcí aplikovatelných v legislativní a judičiální praxi vnitrostátní, jakož i v praxi mezinárodněprávní. Výsledkem všech myslitelných interakcí a střetů různorodých koncepcí a zájmů by však neměla být právní nejistota, frustrace a rezignace subjektů chráněných, nebo naopak subjektů k poskytnutí či k respektování ochrany povinených. K rizikovým faktorům je třeba jistě přičíst mj. i dynamiku a mnohotvárnost vývoje v dané oblasti. Orientace, uchopení a zpracování této matérie klade vysoké nároky. To vše se promítá a odráží logicky i v posuzované práci.

K ocenění je již to, že se autorka do tohoto minového pole vydala. Budiž konstatováno hned zde, že dle názoru oponenta svůj úkol také kvalifikovaně zvládla. Prokázala dostatečnou erudici a schopnost propojovat i interdisciplinární problematiku.

Těžiště práce, jak koneckonců i sama autorka konstatuje, je v části III. To jen potvrzuje, že obsahově určujícími ve struktuře práce jsou spíše aspekty ústavněprávní, využívající možnosti i některých úvah *de lege lata* i *de lege ferenda* na základě komparace shromážděných podkladů, pocházejících z právní praxe a z judikátů ústavních i obecných soudů (vedle ČR zejména Kanady, Spojených států, Jižní Afriky, ale také např. Indie).

Část I. Dokumentuje mezinárodněprávní rámec celé problematiky principu rovnosti a nediskriminace a charakterizuje postavení tohoto principu též v primární a sekundární legislativě ES, jakož i jeho projekci v judikatuře Soudního dvora ES. To je pak východiskem k některým teoretickým zobecněním a zejména pak k nástupu do části II věnované problematice diskriminačních důvodů.

Z hlediska struktury a vyváženosti práce oponent připomínky nemá. Práce působí uceleným dojmem. Použité metody jsou standardního charakteru.

Poněkud jinak to je, pokud jde o používanou českou právní terminologii. Zde je třeba obecně (a zejména v případě, že jde o kvalifikační práci) se dle názoru oponenta vyvarovat sklouznutí od zavedené právní terminologie do právnické „hantýrky“ a vytváření vlastních jazykových novotvarů, popř. do vlastní, ne zcela domyšlené terminologické „tvořivosti“, která často také vyplývá z nedbalého přibližného překladu z cizích jazyků a z pohodlnosti hledat a najít ten správný a plně vyhovující, významově neposunutý a srozumitelný termín, nebo z hlediska češtiny jasně srozumitelný a široce akceptovatelný opis. V textu práce se lze s těmito jevy setkat na řadě míst (např. „obyčejoprávní pravidla“ – s. 10; „genderové role muže a ženy“ – s. 16; „mezinárodně-právní judičiabilita“ – s. 16, apod.). Nejrušivěji však působí masivní alternativní používání výrazu „socioekonomická práva“ na místě „hospodářských a sociálních práv“ (důsledně přeloženo: jednotná kategorie společenskohospodářských práv v češtině zavedena ani akceptována nebyla a je i při bližším zamyšlení významově asi těžko obhajitelná).

Po stránce jazykové je jinak práce psána v odborném, vědecky analytickém stylu, což v kombinaci se shora zmíněnou tématickou složitostí a hojně citovanými pasážemi z různých

judikátů představuje napoprvé místy poměrně náročnou četbu. Možná právě tím více vynikne fakt, že slabinou disertantky je interpunkce, s níž si jako autorka opravdu starosti nedělá.

Práce tohoto typu nabízí k diskusi a obhajobě samozřejmě bezpočet témat a jejich jednotlivých aspektů. V základu leží problematika uplatňování principu materiální rovnosti, principu nediskriminace a kritérií určování legitimních cílů a hierarchie hodnot. Z hlediska přímo dotčených subjektů je ovšem v praxi v dané souvislosti neméně zásadní otázkou otázka právní jistoty. Přispívají k tomu nepochybně podstatným způsobem právě často velmi neprůhledné a nepředvídatelné úvahy v poměrně dynamicky se rozvíjejícím (resp. velmi elastickém) rozhodování soudních orgánů na různých úrovních, které nezřídka vede ke kontroverzním výsledkům. Startují tak následně logicky mechanismy a martyria využívání opravných prostředků, včetně mezinárodních, a tedy i nové síto z pohledu materiální rovnosti, atd. Jak vidí autorka zpracovávanou problematiku z tohoto pohledu?

Další velmi zajímavou a veskrze aktuální a diskutabilní otázkou je ochrana před legislativní svévolí. Té se disertantka dotýká v práci na několika místech. Existuje sice již i omezená judikatura českého ústavního soudu, leč lze asi těžko hovořit o nějakém propracovaném systému. Měla by disertantka nějakou vlastní představu, jak tuto ochranu v praxi obecně lépe zajistit? Zajímavý by byl jistě i její názor na ochranu třeba v souvislosti s případem placení poplatků ve zdravotnictví (samozřejmě při respektování dosud omezené možnosti dané chvíle hlouběji analyzovat některé velmi čerstvé závěry Ústavního soudu ČR).

Kromě shora zformulovaných otázek obecné povahy má oponent dále i dílčí poznámky či otázky, jež by zasluhovaly bližšího vysvětlení. Například na s.49 lze těžko akceptovat tezi, že „přímo účinná mezinárodně-právní ochrana lidských práv nutně má pouze subsidiární charakter“. Na s.37 není zcela jasný důvod dělení a rozlišování mezi „speciálními úmluvami“ a „úmluvami ve věcně vymezených oblastech“. Obdobně nejasný se jeví rozdíl při dělení na závazky „smíšené“ a „obojetné“ (s.39-40). Bez definování je obtížně srozumitelný i termín „veřejná subjektivní práva jednotlivce“ (x „subjektivní veřejná práva“ x „soukromá subjektivní práva jednotlivce“) na ss. 75,107 aj. Z hlediska konstatování v záhlaví, že práce odráží právní stav k 31.lednu 2008, bylo asi žádoucí ověřit a v poznámce č.239 na s.71 uvést počet obecných doporučení Výboru pro hospodářská, sociální a kulturní práva k tomuto datu, nikoli ke konci roku 2005. Na s. 68 čtenář očekává jistě po informacích, že Revidovaná Sociální charta dosáhla 21 přistoupení a 20 ratifikací nebylo následováno přistoupením (?) vysvětlení a po informaci, že „ČR nepřistoupila k Dodatkovému protokolu z r.1995, ani k Revidované Sociální chartě“, i alespoň minimální vyhodnocení či zdůvodnění.

Závěry posuzovaného textu disertační práce oponent v zásadě považuje za akceptovatelné. Práce má dimenzi mezinárodněprávní a ústavněprávní. Celkově je třeba hodnotit předloženou disertační práci velmi příznivě. Autorka prokázala potřebné znalosti teoretické i praktické, schopnost analýzy i úvah v širším multidisciplinárním kontextu, způsobilost k práci se zahraničními prameny různé provenience a zvládnutí metody komparace. Doporučuji proto danou práci k ústní obhajobě.

V Praze 28.5.2008

JUDr. Milan Beránek